УДК 004.774:271/273-78

Юлія Мусієнко,
аспірантка ХДАК

Засоби електронних комунікацій та їхнє використання в системі інформаційно-документного забезпечення релігійних організацій

Розглянуто засоби електронних комунікацій, які базуються на інтернет-технологіях. Охарактеризовано особливості розвитку електронних церковних комунікацій католицької та православної церков. Проаналізовано ступінь використання засобів електронних комунікацій на прикладі веб-сайтів Української православної церкви.

Ключові слова: *засоби електронних комунікацій, Інтернет, католицька церква, РПЦ, УПЦ, веб-сайти релігійних організацій.*

У сучасному суспільстві комунікаційні процеси значною мірою трансформуються відповідно до форм і засобів трансляції інформації завдяки застосуванню ІТ-технологій та інтернет-комунікацій, впливаючи на оперативність обміну даними і оптимальне їх використання. Така ситуація сприяє підвищенню значення документаційних інституцій, діяльність яких спрямована на здійснення управління комунікаційно-інформаційними процесами в системах соціальних комунікацій; на інтегрування до комунікаційно-інформаційного середовища та стимулювання входження до нього кожного суб'єкта сучасного соціуму [9].

Метою статті є аналіз засобів електронних комунікацій в системі інформаційно-документного забезпечення релігійних організацій на прикладі православної церкви.

На думку вчених, внаслідок розвитку інформаційних технологій сформувався новий комунікативний простір — електронний, в якому відбувається створення і зберігання різнорідних ресурсів, розвиток веб-сервісів, поширення та обмін інформацією. Поняття "електронна комунікація" розглядали А. Соколов, Ю. Зуляр, О. Кулєва [4; 7], визначаючи її як черговий етап розвитку соціальних комунікацій, коли інформація, що виникає в усній і письмовій формах, перетворюється в електронну.

Сьогодні електронна комунікація відбувається у середовищі мережі Інтернет, що надає учасникам процесу (комуніканту і реципієнту) широкий набір інформаційних ресурсів і цифрових засобів, які постійно поповнюються, забезпечуючи обсяг і мобільність трансляції організованої й структурованої інформації. В електронному комунікативному просторі представлено всі форми комунікації: усну, письмову та візуальну, які реалізуються за допомогою різноманітних засобів і технологій. Письмова — через тексти лінійної структури (текстові редактори), гіпертекст, гіперпосилання тощо. Візуальна — через графічні зображення та ілюстрації; відеоінформацію, системи значків (іконок), ідеограм, піктограм (навігаційні, імеджевих) тощо. Усна — через ІТ-телефонію, голосову пошту [4]. Окремі засоби об'єднують ці типи комунікацій, серед них: соціальні мережі, дискусійні форуми та чати, засоби передачі миттєвих повідомлень (ICQ, Skype), відео/аудіоконференції тощо [4].

Документно-електронні комунікації становлять важливу ланку в інформаційній інфраструктурі сучасної організації, зокрема і релігійної. Електронні засоби комунікацій дають змогу перейти до нового етапу розвитку організацій на локальному, національному, міжнародному рівні інформаційного середовища. Зокрема, система текстових матеріалів охоплює такі форми: електронні інтерактивні матеріали, що розміщені у віртуальному середовищі для організації обміну даними через Інтернет; друковані матеріали, потреба розроблення яких визначається специфікою мережі; додаткові засоби та носії інформації, котрі містять довідки та енциклопедичні посилання для поглиблення пізнавальних можливостей користувача. Отже, документні комунікації вдосконалюються на базі інтернет-технологій і сервісів, пропонуючи матеріал у будь-якій формі (текстовій, ілюстративній, звуковій, відео, медіа, анімаційній та ін.), у будь-якому режимі сприйняття (інтерактивному (on-line) або відкладеному (off-line), у будь-який час і в будь-якому місці [9]. Розглянемо докладніше сучасні тенденції розвитку церковної комунікації із використанням наведених засобів.

Фахівці стверджують, що першою до інтернет-середовища долучилася католицька церква. Приміром, Святий Престол (католицької церкви) розпочав опановувати Інтернет ще з середини 90-х років минулого століття, що обумовлено особливим статусом Ватикану як суверенної держави з достатнім історичним, політичним та економічним потенціалом. Російську православну церкву (РПЦ), з якою історично роз-

© Мусієнко Ю., 2017

вивалася й Українська православна церква (УПЦ), представлено в інтернет-просторі від 2005 року, коли було започатковано її офіційний веб-сайт [2].

З одного боку, церква функціонує за особливими правилами і законами, має власну корпоративну етику, що певним чином заважає сприймати й аналізувати аспекти її спілкування з соціумом. Потрібно знати контекст, історію і філософію церковної реальності. Церковна комунікація обмежена суворою самоцензурою, головним орієнтиром якої є канон. Багато проблем церкви не виноситься на загальне обговорення [2]. З другого боку, варто враховувати, що церква має зовнішні комунікації: з суспільством, державою, людиною, а також комунікації внутрішньоцерковні, доволі складні та ієрархічні.

Залучення церкви до Інтернету є значним кроком у розвитку її відносин із соціумом. Сформовано широке коло мережевих комунікацій, які допомагають здійснювати місіонерську та просвітницьку діяльність, налагоджувати зворотний зв'язок із вірянами, мотивувати їх, відповідати на запитання, створювати позитивний імідж тощо.

Звернемося до успішного досвіду католицької церкви. Зокрема, Папа Франциск на асамблеї Папської ради з соціальних комунікацій наголосив, що і священнослужителі, і миряни мають опановувати середовище цифрових технологій задля поширення християнства в сучасному світі. Ще 2009 року Святий Престол зібрав групу експертів для поліпшення взаємин церкви і суспільства за допомогою інтернет-комунікацій. У проекті брали участь представники Google, Facebook, YouTube, Wikipedia та ін. [2; 10].

Інша ситуація з впровадженням інтернет-технологій у діяльність православної церкви (РПЦ, УПЦ). Контент її офіційного веб-сайта здебільшого становлять документи та відомості про бюрократичну діяльність. Натомість на ресурсі Ватикану уміщено різноманітну інформацію: звернення до користувачів — енцикліки, послання, промови, які постійно транслюються з ресурсу Папи, розклад його роботи, відомості про соціальну допомогу, а також про культурну спадщину Ватикану — музеї, бібліотеку та пам'ятки із зазначенням розкладу роботи й контактів [6; 10].

Представлення офіційної й упорядкованої інформації про присутність церкви в Інтернеті може відбуватися за допомогою різноманітних ресурсів. Окрім церковного веб-сайта, є багато інших платформ, серед яких всесвітньо відомий мікроблог Твіттер. Наприклад, твіттер-акаунт Папи Римського налічує понад 12 мільйонів "фоловерів" — людей, що стежать за публікаціями Понтифіка. Твіти глави Католицької церкви наведено дев'ятьма мовами: англійською, латиною, італійською, іспанською, португальською, німецькою, французькою, польською та арабською [3]. Зауважено, що акаунт Папи у Твіттері передається разом з папською владою. Після обрання останнього глави Ватикану спостерігаємо активне зростання числа користувачів-вірян. На думку духівництва католицької церкви, якщо людина належить вірі та відмовляється від гріхів, то час перебування в чистилищі може значно скоротитися за умови, якщо вона постійно читає твіти Папи. Люди, що мають обмежені фінансові можливості, також можуть отримати прощення без паломництва, якщо уважно стежать за подіями в Твіттері або по телебаченню. Ватикан розробив офіційний додаток для смартфонів на платформі iOs і Android — The Pope App, котрий дає змогу ознайомлюватися з новинами, повідомленнями в твіттер-акаунті Понтифіка, посланнями, фото, відео, зокрема й з веб-камери, прямими трансляціями богослужінь; програма також містить посилання на інші електронні ресурси.

Додаток Conclave висвітлює роботу Конклава: до уваги користувачів новини, прямі ефіри, статті та повідомлення з Твіттера на тему виборів Папи, історія Конклава та кардиналів, їхній рейтинг. Католицьку церкву представлено і на каналі YouTube: у відео висвітлюється офіційна позиція Церкви щодо основних питань, богослужіння Понтифіка тощо [2].

Порівняння присутності в інтернет-мережі католицької та православної церков доводить, що остання суттєво відстає за темпами опанування інтернет-технологій та сервісів, і нині цей напрям має стати перспективним у діяльності РПЦ і УПЦ.

Система православних релігійних організацій доволі розгалужена та різнопланова і реалізує різні функції (ідеологічну, популяризаторську, проповідницьку, контролю, комунікативну, інформаційну) через свої структури: численні церкви, храми, кафедральні собори, монастирі, єпархії УПЦ на всій території України.

За результатами вибіркового аналізу 53 веб-сайтів єпархій УПЦ, за даними веб-сайта Української православної церкви (http://church.ua/eparxii/), виявлено електронні документи, які відображають письмову комунікацію, як через тексти лінійної структури, так і через гіпертексти та гіперпосилання (табл. 1).

Аналогічні текстові публікації вміщено й на інших офіційних веб-сайтах мережі УПЦ, зокрема на ресурсах Синоду, єпархій, а також храмів, соборів, церков.

Наголосимо на значущості текстових засобів електронних комунікацій, які в інтернет-мережі переважно мають формат гіпертекстової інформації. Відомо, що саме гіпертекст або гіпертекстове подання інформації в мережі покладено в основу роботи інтерактивного сервісу Інтернета — WWW (World Wide Web, або скорочено Web). На веб-серверах структуризація даних відбувається не на рівні сукупностей даних (файлів), а всередині них; тобто гіпертексту властива не древоподібна структура зберігання даних (як у файловій системі), а мережева, що і дає змогу переглядати інформацію, вибираючи при кожному доступі до неї новий маршрут (або гіпертекстовий зв'язок).

Окрім текстових засобів електронних документів, на сайтах розміщено графічні зображення та ілюстрації, зокрема на кожному ресурсі представлено світлини церковних споруд, фоторепортажі про визначні події тощо. Відеоінформації значно менше, як і інших інтерактивних засобів комунікацій. Хоча такий інструментарій варто розглядати як перспективний, оскільки у користувачів-вірян зростає потреба у дистанційних засобах спілкування.

Таблиця 1

Електронні документи релігійних оранізацій

Назва єпархії УПЦ	Рубрики контенту веб-сайтів єпархій УПЦ з публікаціями документів	Інтернет-адреса веб-сайтів єпархій УПЦ
Балтська єпархія (г. Балта Одеської обл.)	Рубрика: "Документи" з гіперпосиланнями на: статут, укази, розпорядження	http://balta.church.ua/2014/02/11/baltska-jeparxiya/#
Бориспільська єпархія	Рубрика: "Документи" з гіперпосиланнями на: статут, укази, розпорядження, командирування, грамоти, нагороди, зразок прохання, інші документи, загальні документи	http://boryspil-eparchy.org/
Волинська єпархія	Рубрика: "Архієрей" з гіперпосиланнями на: послання та розпорядження	http://volyn.church.ua/
Мукачівська православна єпархія	Рубрика: "Єпархія", підрубрика: "Документи" з гіперпосиланнями на: статут, укази, розпорядження	http://mukacheve.church.ua/
Полтавська єпархія	Рубрика: "Єпархія", підрубрика: "Документи"	http://poltava.church.ua/

Отже, серед засобів електронних комунікацій, які використовуються в мережевому середовищі (на прикладі УПЦ), найпоширенішими є електронні документні ресурси, переважно текстові, а також фотодокументи. Сервісні засоби електронних комунікацій використано недостатньо, проте саме вони можуть стати ефективним інструментом релігійного спілкування та обміну інформацією для подальшого розвитку релігійних ресурсів УПЦ.

Список використаної літератури

1. *Горошко Е. И.* Интернет-коммуникация: проблема жанра // Жанры и типы текста в медийном дискурсе. — Орел, 2006. — Вып. 4. — С. 165—175.
2. *Ермакова М. В.* Использование Интернет-комуникаций Святым престолом и Русской православной церковью // Известия Тульского государственного университета. Гуманитарные науки. — 2014. — № 1. — С. 91—100.
3. *Католицький* суспільно-релігійний часопис "CREDO". — Режим доступу: http://www.credo-ua.org/2010/08/32055. — Назва з екрана.
4. *Кулева О. В.* Средства электронной коммуникации // Библиосфера. — 2012. — № 3. — С. 36—41.
5. *Основи* роботи в Інтернеті для бібліотечних працівників: Модуль 1 / уклад. : Л. Філіпова, О. Кузьмінська; УБА. IREX. — Київ; Харків, 2009. — С. 30—88.
6. *Папа* Франциск. — Режим доступу: http://popefrancis.org.ua/; http://popefrancis.com. — Назва з екрана.
7. *Соколов А. В.* Общая теория социальной коммуникации. — Санкт-Петербург, 2002. — Режим доступа: http://lib.socio.msu.ru. — Загл. с экрана.
8. *Українська* православна церква. — Режим доступу: http://orthodox.org.ua/. — Назва з екрана.
9. *Філіпова Л. Я.* Інформаційно-коммуникативні прояви ресурсного потенціалу Інтернета // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія / Нац. академія керівн. кадрів культури і мистецтв. — Київ, 2010. — № 2. — С. 44—48.
10. *The* Church and Internet, Pontifical Council for Social Communications/The Holy See. — Mode of access: http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/pccs/documents/rc_pc_p ccs_doc_20020228_church-internet_en.html#_ftn37/. — Title from the screen.

Рассмотрены средства электронных коммуникаций, основанные на интернет-технологиях. Охарактеризованы особенности развития электронных церковных коммуникаций католической и православной церквей. Проанализировано состояние применения средств электронных коммуникаций на примере веб-сайтов Украинской православной церкви.

The tools of electronic communications based on Internet technologies are considered. Characteristics of electronic church communications development which are used by the Catholic and Orthodox churches, are characterized. The state of electronic communications tools, on the example of web sites of Ukrainian Orthodox Church, is analyzed.

Надійшла до редакції 31 березня 2017 року

Американський музей виклав у вільний доступ 200 книг про мистецтво

Один із провідних музеїв світу — Музей Соломона Гуггенхайма (Нью-Йорк, США) — спільно з сервісом Internet Archive оцифрував чимало мистецьких видань. Серед рідкісних книг, які можна побачити онлайн, видання про Пабло Пікассо, Роя Ліхтенштейна, Пауля Клее, Дженні Гольцер, Джозефа Корнелла, кілька виставкових каталогів і книг про сам музей. Також серед опублікованих матеріалів — низка видань і публікацій про різні культурні періоди від ацтекського мистецтва до творчості сучасних часів.

Сьогодні колекція електронних видань сягає двох сотень. Їх можна переглядати онлайн або ж завантажити у форматі PDF чи EPUB.

За матеріалами інтернет-ресурсів